

AD PRIMUM ergo dicendum, quod reatus quamvis non importet foeditatem, quantum in se est, tamen habet ordinem ad foeditatem ex causa sua.

AD SECUNDUM dicendum, quod poena quamvis non contrarietur poenae, tamen contrariatur reatui ad poenam, quia ex hoc manet obligatio ad poenam, quod poenam non sustinuit, quam debebat.

AD TERTIUM dicendum, quod in eisdem verbis sacrae Scripturae latet multiplex intellectus: unde ignis ille potest intelligi et tribulatio praesens, et poena sequens; et per utramque venialia purgari possunt: sed quod mors naturalis ad hoc non sufficiat, supra dictum est (4. Dist. 20. q. 1. art. 1. q. 3. ad 3.).

ARTICULUS VI.

UTRUM AB ILLA POENA UNUS LIBERETUR ALIO CITIUS.

AD SEXTUM sic proceditur. Videtur, quod ab illa poena unus non liberetur alio citius; quanto enim gravior est culpa, et major reatus, tanto acerbior poena imponitur in purgatorio: sed quae est proportio poenae acerbioris ad culpam graviolem, eadem est proportio poenae levioris ad culpam leviolem; ergo ita cito liberatur unus a poena illa, sicut alius.

2. PRAETEREA. Inaequalibus meritis redduntur aequales retributiones et in coelo, et in inferno, quantum ad durationem; ergo videtur similiter esse in purgatorio.

SED CONTRA est similitudo Apostoli, qui differentias venialium per lignum, fenum, et stipulam significavit (1. Corinth. 3.): sed constat, quod lignum diutius manet in igne, quam fenum, et stipula; ergo unum peccatum veniale diutius punitur in purgatorio, quam aliud.

RESPONDEO dicendum, quod quaedam venialia sunt majoris adhaerentiae, quam alia, secundum quod affectus magis ad ea inclinatur, et fortius in eis figitur: et quia ea quae sunt majoris adhaerentiae, tardius purgantur, ideo quidam in purgatorio diutius quam alii torquentur, secundum quod affectus eorum ad venialia fuit magis immersus.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod acerbitas poenae proprie respondet quantitati culpae: sed diuturnitas respondet radicationi culpae in subjecto; unde potest contingere, quod aliquis diutius moretur, qui minus affligitur, et e converso.

AD SECUNDUM dicendum, quod peccatum mortale, cui debetur supplicium inferni, et charitas, cui debetur praemium paradisi, post hanc vitam radican- tur immobiliter in subjecto; et ideo quantum ad omnes est eadem diuturnitas utrobique: secus autem est de peccato veniali, quod in purgatorio punitur, ut ex dictis patet (art. 4. huj. q.). [Quae sequuntur addit Nicolaius].

Caeterum quod sit ignis proprie dictus vera purgatorii poena, ut supponitur ex praedictis, patet aperte satis ex Latinorum et Graecorum locutione uniformi, priusquam in dubium ac disceptationem ejus veritas vocaretur. Inter Latinos enim Augustinus (in Psal. 37.): « In hac vita me purges, et talem reddas cui emendatorio igne non sit opus »; et Homiliarum lib. 50. (hom. 16.): « Qui temporalibus poenis digna gesserunt, per ignem quandam purgatorium transibunt »; ut et (de Genes. contr. Manich. lib. 2. cap. 20.): « Qui agrum suum non coluerit, et spinis eum opprimi permiserit, vel ignem purificationis, vel poenam aeternam post hanc vitam habebit ». Ambrosius (Psal. 118. conc. 3.): « Hic (seu in praesenti vita) purgatus necesse habet illic purificari (scilicet

post hanc vitam), ut unusquisque nostrum ustus romphaea illa flammea, non exustus, introgressus in illam paradisi amoenitatem gratias agat Deo », etc. Nec refert quod post consummationem saeculi hoc futurum indicat, quia si qui reperiantur eo tempore purificatione indigentes, per ignem purgabuntur, quem symbolice per flammeam romphaeam, seu flammeum gladium in vestibulo paradisi terrestri collocatum designat; idem de illis quadam proportionem subintelligi debet qui post consummationem vitae suae purificatione opus habent, ut ad aeternam vitam et gloriam subinde admittantur, quam ante iudicium universale vel consummationem saeculi percipiunt, ex Ambrosii mente, qui ea digni sunt habiti; cum de Anacholio dicat (Epistolarum lib. 3. epist. 22.), quod « jam aeternae Jerusalem possessor videt faciem »; unde purgantem ignem statim post consummationem vitae in purgandis agnoscit. Hieronymus etiam peccatorum christianorum opera « igne probanda et purganda », in Isa. significat, purgatorium insinuans, quod in aeternum cruciandis opponit; similiter et Gregor. (Dialogorum lib. 4. cap. 39.): « De levibus quibusdam culpis esse ante iudicium purgatorius ignis credendus est »; Bernardus quoque inter haereticorum sui temporis, qui se apostolicos jactabant (quamvis apostolici dici verius possent), sacrilegos errores ponit (serm. 66. in Cant.), quod « non crederent ignem purgatorium restare post mortem, etc. ». Sed inter Graecos Basilius (in Isa. cap. 9.) peccatum, quod in confessione detectum est, arefacto comparat feno, et tale ait esse « quod facile devoret purgatorius ignis ». Gregorius Nyssenus, ejus frater (in orat. Pro Mortuis), quod « post egressum a corpore nemo particeps Divinitatis fieri potest, nisi maculas ejus purgatorius ignis abstulerit ». Gregorius Nazianzenus, orat. de Baptismo (seu in Sancta Lumina), quod inter plura quae animam purgare possunt baptismata baptismus ignis est ultimus, per quem animae recedentes a corporibus in alio saeculo purgabuntur. Theodoretus, in Scholiis graecis (ad Corinth. 1. cap. 3. ex quo refert S. Thom. in opusc. contra Graecos et Gagnaeus ibi; sed in Theodoreti commentariis nunc non habetur): « Ignem purgatorium credimus, in quo animae defunctorum probantur, et sicut aurum in conflatorio purgantur, etc. ». Eusebius etiam Emyssenus (ut vult Bellarminus, juxta Perronium, Eucherius, hom. 3. Epiph.) ait « quod qui temporalibus poenis digna gesserunt, per fluvium igneum post hanc vitam transibunt, etc. ». Hinc et iidem fere omnes (August. in Psal. 37., Hier. in Amos 4., et Matth. 3., Basilius, lib. de Spirit. Sanct. cap. 15., et Gregor. Dialog. 4. cap. 39.) nunc locum illum (Luc. 3.): Baptizabit vos in Spiritu Sancto et igni, nunc illum (1. Corinth. 3.): Salvus erit quasi per ignem, sic explicant, ut, praeter quasdam quas adjiciunt interpretationes, « ignem purgatorii » utrobique significari velint. Cum ergo verba Patrum, et potissimum verba Scripturae, in quantum fieri potest, proprio sensu intelligi debeant, quando nihil metaphorice sumi cogit, et alioquin proprium sit maxime ignis ut purgativus esse possit, hinc verus ignis purgatorius, et non metaphoricus tantum putandus est; sicut et de igne inferni suo loco dicitur.

est, quia per passionem hujus particularis, talis poena est: unde sicut culpa non fuit per operationem ejus, ita nec poena per passionem ipsius esse debet; sed solum per defectum illius ad quod natura de se sufficiens non erat. In aliis autem perfectionibus et bonitatibus quae naturam humanam consequuntur ex suis principiis, nullum detrimentum sustinebunt pro peccato originali damnati.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod *supplicium* non nominat in auctoritate illa poenam sensibilem, sed solum poenam damni, quae est carentia divinae visionis, sicut etiam nomine ignis frequenter in Scriptura quaelibet poena figurari consuevit.

AD SECUNDUM dicendum, quod inter omnia peccata minimum est originale, eo quod minimum habet de voluntario; non enim est voluntarium voluntate istius personae, sed voluntate principii naturae tantum: peccatum autem actuale, etiam veniale, est voluntarium voluntate ejus in quo est; et ideo minor poena debetur originali quam veniali. Nec obstat quod originale non compatitur secum gratiam; privatio enim gratiae non habet rationem culpa, sed poenae, nisi in quantum ex voluntate est; unde ubi minus est de voluntario, minus est de culpa. Similiter etiam non obstat quod peccato actuali veniali temporalis poena debetur, quia hoc est per accidens, in quantum decedens in veniali tantam gratiam habet, virtute cujus poena purgata est: si autem veniale peccatum sine gratia in aliquo esset, perpetuam poenam haberet.

AD TERTIUM dicendum, quod non est eadem ratio de poena sensibili ante mortem et post mortem, quia ante mortem poena sensibilis consequitur virtutem naturae agentis; sive sit poena sensibilis interior, ut febris, vel aliquid hujusmodi; sive etiam sensibilis poena exterior, ut ustio, sive aliquid hujusmodi. Sed post mortem nihil aget virtute naturae, sed secundum justitiae divinae ordinem tantum; sive in animam separatam, in quam constat quod ignis naturaliter agere non potest; sive etiam in corpus post resurrectionem, quia tunc omnis actio naturalis cessabit, cessante motu primi mobilis, qui est causa omnis motus et alterationis corporalis.

AD QUARTUM dicendum, quod dolor sensibilis respondet delectationi sensibili, quae est in conversione actualis peccati; concupiscentia autem habitualis, quae est in originali peccato, delectationem non habet; et ideo dolor sensibilis non respondet ei pro poena.

AD QUINTUM dicendum, quod corpora puerorum non erunt impassibilia ex defectu potentiae ad patiendum in ipsis, sed ex defectu exterioris agentis in ipsa, quia post resurrectionem nullum corpus erit agens in alterum, praecipue ad corruptionem inducendam per actionem naturae, sed erit actio tantum ad puniendum ex ordine divinae justitiae: unde illa corpora poenam non patientur, quibus poena sensibilis ex divina justitia non debetur. Corpora autem sanctorum erunt impassibilia, quia deficiet in eis potentia ad patiendum; et ideo impassibilitas in eis erit dos, non autem in pueris.

ARTICULUS II.

UTRUM EJUSMODI ANIMAE PATIANTUR AFFLICTIONEM SPIRITUALEM, PROPTER STATUM IN QUO SUNT.

(De his loc. cit. art. 2.).

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod ejusmodi animae patientur afflictionem spiritualem propter statum in quo sunt, quia, sicut dicit Chrysostomus (*hom. 23. in Matth.*), in damnatis gravior erit poena quod visione Dei carebunt, quam quod igne inferni cremabuntur: sed ejusmodi animae visione divina carebunt; ergo afflictionem spiritualem ex hoc patientur.

2. PRAETEREA. Carere illo quod quis vult habere, sine afflictione esse non potest: sed ejusmodi animae vellent visionem divinam habere; alias voluntas eorum actualiter perversa esset; ergo cum ea careant, videtur quod et afflictionem patientur.

3. PRAETEREA. Si dicatur quod non affliguntur, quia sciunt se non per culpam propriam ea esse privatos, contra: Immunitas a culpa dolorem poenae non minuit, sed auget; non enim si aliquis non propria culpa exhaereditur, vel mutilatur, propter hoc minus dolet; ergo etiam quamvis ejusmodi animae non propria culpa tanto bono priventur, ex hoc earum dolor non tollitur.

4. PRAETEREA. Sicut pueri baptizati se habent ad meritum Christi, ita non baptizati ad demeritum Adae: sed pueri baptizati ex merito Christi consequuntur praemium vitae aeternae; ergo et non baptizati dolorem sustinent ex hoc quod per demeritum Adae aeterna vita privantur.

5. PRAETEREA. Absentari a re amata non potest esse sine dolore: sed pueri naturalem cognitionem de Deo habebunt, et eadem ratione naturaliter eum diligunt; ergo cum ab eo sint in perpetuum separati, videtur quod hoc sine dolore pati non possint.

SED CONTRA. Si pueri non baptizati post mortem dolorem interiorum habeant, aut dolebunt de culpa, aut de poena: si de culpa, cum a culpa illa ulterius emundari non possint, dolor ille erit in desperationem inducens: sed talis dolor in damnatis est vermis conscientiae; ergo pueri vermibus conscientiae habebunt; et sic non esset eorum poena mitissima, ut Augustinus dicit: si autem de poena dolerent, ergo cum poena eorum juste a Deo sit, voluntas eorum divinae justitiae obviaret; et sic actualiter deformis esset, quod non conceditur; ergo nullum dolorem sentient.

Praeterea. Ratio recta non patitur ut aliquis perturbetur de eo quod in ipso non fuit ut vitaretur; propter quod Seneca probat (*Epist. 85. et de Ira, lib. 2. cap. 6.*), quod « perturbatio in sapientem non cadit »: sed in pueris est ratio recta nullo actuali peccato obliquata; ergo non turbabuntur de hoc quod talem poenam sustinent, quam vitare nullo modo potuerunt.

RESPONDEO dicendum, quod circa hoc est *triplex* opinio. *Quidam* enim dicunt quod praedicti pueri nullum dolorem sustinebunt, quia in eis adeo ratio obtenebrata erit ut non cognoscant se amisisse quod amiserunt: quod probabile non videtur, ut anima ab onere corporis absoluta, ea non cognoscat quae saltem ratione investigari possint, et etiam multo plura. Et ideo *alii* dicunt quod in eis est perfecta cognitio eorum, quae naturali rationi subja-

cent, et cognoscunt Deum, et se ejus visione privatos esse, et ex hoc aliquem dolorem sentient; tamen mitigabitur eorum dolor, in quantum non propria voluntate culpam incurrerunt pro qua damnati sunt. Sed hoc etiam probabile non videtur, quia talis dolor parvus esse non potest de tanti boni amissione, et praecipue sine spe recuperationis; unde poena eorum non esset mitissima: praeterea omnino eadem ratione qua dolore sensibili ut exterius affligente non puniuntur, etiam interiorem dolorem non sentient, quia dolor poenae delectationi culpae respondet; unde delectatione remota a culpa originali, omnis dolor ab ejus poena excluditur. Et ideo *alii* dicunt quod cognitionem perfectam habebunt eorum, quae naturali cognitioni subjacent, et vita aeterna se privatos esse cognoscent, et causam quare ab ea exclusi sunt, nec tamen ex hoc aliquo modo affligentur; quod qualiter esse possit, videndum est. Sciendum ergo quod ex hoc quod caret aliquis eo quod suam proportionem excedit, non affligitur, si sit rectae rationis; sed tantum ex hoc quod caret eo ad quod aliquo modo proportionatus fuit; sicut nullus sapiens homo affligitur de hoc quod non potest volare sicut avis, vel quia non est rex, vel imperator, cum ei non sit debitum: affligeretur autem, si privaretur eo ad quod habendum aptitudinem aliquo modo habuit. Dico ergo, quod omnis homo usum liberi arbitrii habens, proportionatus est ad vitam aeternam consequendam, quia potest se ad gratiam praeparare, per quam vitam aeternam merebitur; et ideo si ab hoc deficiant, maximus dolor erit eis, quia amittunt illud quod ipsorum esse possibile fuit. Pueri autem nunquam fuere proportionati ad hoc quod vitam aeternam haberent, quia nec eis debebatur ex principiis naturae, cum omnem facultatem naturae excedat, nec actus proprios habere potuerunt, quibus tantum bonum consequerentur: et ideo nihil omnino dolebunt de carentia visionis divinae; immo magis gaudebunt de hoc quod participabunt multum de divina bonitate et perfectionibus naturalibus. Nec potest dici quod fuerunt proportionati ad vitam aeternam consequendam, quamvis non per actionem suam, tamen per actionem aliorum circa eos, quia potuerunt ab aliis baptizari, sicut et multi pueri ejusdem conditionis baptizati vitam aeternam consecuti sunt; hoc est enim superexcedentis gratiae ut aliquis sine actu proprio praemietur: unde defectus talis gratiae non magis tristitiam causat in pueris decedentibus non baptizatis, quam in sapientibus hoc quod eis multae gratiae non fiunt, quae aliis similibus factae sunt.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod in damnatis pro culpa actuali, qui usum liberi arbitrii habuerunt, fuit aptitudo ad vitam aeternam consequendam; non autem in pueris, ut dictum est; et ideo non est similis ratio de utrisque.

AD SECUNDUM dicendum, quod quamvis voluntas sit possibile et impossibile, ut in 3. Ethic. (cap. 4, vel 5.) dicitur, tamen voluntas ordinata et completa non est nisi eorum ad quae quis aliquo modo ordinatus est: et si in hac voluntate deficiant homines, dolent; non autem si deficiant ab illa voluntate quae impossibile est, quae potius *velleitas* quam *voluntas* debet dici; non enim aliquis illud vult simpliciter, sed vellet, si possibile foret.

AD TERTIUM dicendum, quod ad habendum proprium patrimonium, vel membra corporis sui, quilibet est ordinatus; et ideo non est mirum, si dolet aliquis de eorum amissione, sive pro culpa sua, sive pro aliena, eis privetur: unde patet quod ratio non procedit ex simili.

AD QUARTUM dicendum, quod donum Christi excedit peccatum Adae, ut Rom. 5. dicitur: unde non oportet quod pueri non baptizati tantum habeant de malo, quantum baptizati habent de bono.

AD QUINTUM dicendum, quod quamvis pueri non baptizati sint separati a Deo quantum ad illam conjunctionem quae est per gloriam, non tamen ab eo penitus sunt separati; immo ei conjunguntur per participationem naturalium bonorum: et ita etiam de ipso gaudere poterunt naturali cognitione et dilectione. [*Nicolaius addidit quae sequuntur*].

Non tamen eo modo gaudebunt quo perperam intelligebant Pelagiani, vitam illis beatam assignantes, quia nullum eis detrimentum naturae, nec peccatum originale agnoscebant: illorum enim sensus erat quod ejusmodi parvuli, quamvis absque baptismo decedentes, ab omni prorsus poena immunes ita essent, ac si Adamus non peccasset; quia peccatum ejus nihil in ipsius posteros, vel in ipsam naturam ex ipsius persona propagatam, corruptionis intulerat: et propterea tale gaudium parvulorum non distinguebant ab adultis, nisi quatenus isti pro bonis operibus actualiter a se factis aliquod singulare praemium reportarent, quod sub nomine regni coelorum, a quo Christus non baptizatos exludebat, significatum intelligebant. Gaudium autem naturale dumtaxat hic ponitur, quod poenam damni, vel carentiam visionis beatificae, non excludit.

QUAESTIO III.

*(Apud Nicolaïum, q. LXXI.).*DE QUALITATE ANIMARUM
QUAE CUM ORIGINALI PECCATO SOLO EX HAC VITA DECEDUNT,
IN DUOS ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est in particulari de diversis qualitatibus animarum a corporibus exutarum juxta diversum statum earumdem.

Circa quod quaeruntur duo.

Primo. Utrum tales animae a corporeo igne patiantur vel affligantur poena ignis.

Secundo. Utrum tales animae patiantur afflictionem spiritualem in seipsis

ARTICULUS I.

UTRUM ANIMAE CUM SOLA ORIGINALI CULPA DECEDENTES
A CORPOREO IGNE PATIANTUR,
VEL AFFLIGANTUR POENA IGNIS.*(S. Thom. 2. Dist. 33. q. 2. art. 1.).*

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod animae cum sola originali culpa decedentes a corporeo igne patiantur, vel affligantur poena ignis: dicit enim Augustinus (*de Fid. ad Petr. cap. 27.*): « Firmissime tene, et nullatenus dubites, parvulos, qui sine sacramento baptismatis de hoc saeculo transierunt, aeterno supplicio puniendos »: sed supplicium poenam sensibilem nominat; ergo animae cum sola originali culpa decedentes a corporeo igne patiantur, vel affligantur poena ignis.

2. PRAETEREA. Majori culpa debetur major poena: sed originale est majus peccatum quam veniale, quia plus habet de aversione, eo quod gratiam subtrahit, veniale autem secum gratiam compatitur; et iterum aeterna poena punitur originale, sed veniale temporali; cum ergo veniali peccato debeat poena ignis, multo amplius originali.

3. PRAETEREA. Gravius puniuntur peccata post hanc vitam, quam in vita ista, ubi est misericordiae locus: sed in hac vita respondet originali poena sensibilis: pueri enim qui solum originale habent, multas poenas sensibiles sustinent, nec injuste; ergo et post hanc vitam poena sensibilis ei debetur.

4. PRAETEREA. Sicut in peccato actuali est aversio et conversio, ita et in peccato originali aliquid aversioni respondet, scilicet privatio originalis justitiae; et aliquid conversioni, scilicet concupiscentia: sed peccato actuali

ratione conversionis debetur poena ignis; ergo et originali ratione concupiscentiae.

5. PRAETEREA. Corpora puerorum post resurrectionem aut erunt passibilia, aut impassibilia; si impassibilia, et nullum corpus humanum potest esse impassibile nisi vel per dotem impassibilitatis (sicut est in beatis), vel ratione originalis justitiae (sicut in statu innocentiae); ergo corpora puerorum vel habebunt dotem impassibilitatis, et sic gloriosa erunt, et non erit differentia inter pueros baptizatos et non baptizatos, quod est haereticum; vel originalem justitiam habebunt, et sic originali peccato carebunt, nec pro peccato originali punientur, quod est similiter haereticum: si autem sint passibilia, omne autem passibile de necessitate patitur activo praesente; ergo praesentibus corporibus sensibilibus activis sensibilem poenam patientur.

SED CONTRA. Augustinus (*Enchir. cap. 93.*) dicit poenam parvulorum, qui originali tantum tenentur, omnium esse mitissimam: sed hoc non esset, si sensibili poena torquerentur, quia poena ignis inferni est gravissima; ergo poenam sensibilem non sustinebunt.

Praeterea. Acerbitas poenae sensibilis delectationi culpae respondet (*Apocalyp. 18., 7.*): *Quantum glorificavit se, et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum*: sed in peccato originali non est aliqua delectatio, sicut nec operatio; delectatio enim operationem consequitur, ut in 10. Ethic. (*cap. 4. sive 6.*) patet; ergo peccato originali non debetur poena ignis.

Praeterea. Gregorius Nazianzenus (*Orat. 40.*), quae « in sanctum baptismum » inscribitur, tria genera non baptizatorum distinguens, qui vel baptismum contempserunt, vel ex negligentia sua usque ad finem vitae distulerunt, et improvisa morte obierunt, vel sine culpa sua eum non receperunt, ut infantes; de primis quidem dicit quod non aliorum dumtaxat peccatorum quae commiserint, sed baptismi contempti poenas luent; et de secundis, quod pro illo neglecto poenas etiam patientur, sed leviores primis; at de postremis addit, quod ipsi « nec coelesti gloria, nec aeterno inferni supplicio a justo et aeterno iudice afficientur, quia licet baptismi consignati non fuerint, improbitate tamen et malitia carent, ac jacturam baptismi passi sunt, potius quam fecerunt »: et rationem reddit cur etiamsi ad gloriam coelestem non perveniant, poenas tamen aeternas, quales damnati patiuntur, non propterea sustineant, « quia medium quoddam inter utrumque reperitur, nec statim supplicio dignus est qui honorem sive gloriam non meretur; vel e converso non statim promeretur gloriam vel honorem qui supplicio dignus non est ».

RESPONDEO dicendum, quod poena debet esse proportionata culpae, ut dicitur Isa. 28.: *In mensura contra mensuram, cum abjecta fuerit, judicabis eam*: defectus autem qui per originem traducitur, rationem culpae habens, non est per subtractionem vel corruptionem alicujus boni quod naturam humanam consequitur ex principiis suis, sed per subtractionem vel corruptionem alicujus, quod naturae superadditum erat: nec ista culpa ad hunc hominem pertinet, nisi secundum quod talem naturam habet, quae hoc bono, quod in eo natum erat esse, et possibile conservari, destituta est. Et ideo nulla alia poena ei debetur, nisi privatio illius finis, ad quem donum subtractum ordinabat, ad quod per se natura humana attingere non potest. Hoc autem est divina visio; et ideo carentia hujus visionis est propria et sola poena originalis peccati post mortem; si enim alia poena sensibilis pro peccato originali post mortem infligeretur, puniretur iste non secundum hoc quod culpam habuit, quia poena sensibilis pertinet ad id quod personae proprium